

L'Institut d'Estudis Catalans inicià, la tardor passada, una nova mena d'activitats: unes Jornades sobre temes d'actualitat científica, amb conferències de prestigi, adreçades a un públic d'investigadors i d'estudiants de tercer cicle, o de llicenciats amb inquietud per seguir els desenvolupaments actuals de la ciència. Les dues primeres jornades, celebrades a principis de desembre, foren dedicades a "Cervell i llenguatge" i a "Física i geometria". El primer tema ha rebut un gran impuls per les noves possibilitats que tècniques d'observació directa i indolora de l'activitat del cervell, com ara l'RMN, han obert a la localització fina de la parla (per exemple, les zones activades durant el pensament associat amb els verbs d'acció, els de contemplació, els noms, els adjectius...). El segon tema ha suscitat una activitat frenètica des de final de 1994, especialment pel que fa a l'aplicació d'idees de dualitat de teoria quàntica de camps a topologia algebraica, que ha permès una brillant collita de resultats.

Els conferencians de les Jornades de Física i Geometria foren Alain Connes (medalla Fields), que parlà sobre geometria no commutativa i partícules elementals; J.M. Labastida, que dissertà sobre les noves relacions entre topologia algebraica i teoria quàntica de camps; Abhay Ashtekar i George Ellis, que presentaren dos aspectes diferents del paper de la geometria en la cosmologia més recent: des del punt de vista de la gravitació quàntica, el primer, i des de les geometries de l'espai-temps, el segon; Christian Janot, que oferí una introducció a la geometria dels quasicristalls, i Luciano Pietronero i Benoît Mandelbrot, que parlaren

d'aplicacions físiques i desenvolupaments recents en geometria fractal. Així, hom pogué tenir una idea panoràmica i actualitzada de fins a quin punt les relacions entre física i geometria són actives, en ambdues direccions, en la ciència més recent. Les conferències foren seguides, en conjunt, per un centenar d'assistents.

Hom podria evocar, ara que l'IEC compleix noranta anys i en repassem la història, la dècada dels vint, en què, invitats per aquesta institució, visitaren Barcelona, i hi donaren cursos, científics del renom de Levi-Civita o d'Hadarnard. Actualment, la situació és força diferent que fa setanta anys: són molts els científics de primera fila que visiten els departaments universitaris i que hi mantenen relacions de recerca, i aquestes visites no tenen l'excepcionalitat d'aquelles dels anys vint, llevat que se sàpiga jugar la cara de l'actualitat i d'un prestigi prou gran per atreure públic de diversos grups.

Quin paper ha de tenir l'IEC en el món de la ciència és una qüestió debatuda, que de mica en mica es va clarificant, i sobre la qual el ple de l'IEC ha fet diverses sessions monogràfiques, les conclusions de les quals han estat recollides en algunes publicacions. Encara no hem arribat, però, ni de lluny, a un model òptim. És obvi que l'IEC no pot competir amb les universitats, ni ho ha de pretendre. Sí que pot intentar, en canvi, fomentar les relacions entre grups dels diversos centres de recerca, catalans o de terres de l'àmbit de llengua catalana, i contribuir al seu impuls amb diverses activitats complementàries, com ara aquestes Jornades. D'altra

d'ací, d'allà

banda, les societats filials, com ara la Societat Catalana de Física, poden tenir un paper considerable d'estímul i difusió de la ciència entre els seus socis, estiguin dedicats a la docència en instituts d'ensenyament mitjà, o a la recerca universitària. La nova etapa de la *Revista de Física* assenyala, reeixidament, una bona direcció.

No costa somiar en una Barcelona en què, a més d'universitats ben actives, i d'un CSIC potenciat amb més instituts i amb més relacions amb les universitats, hi hagués també altres fòrums, com pot ser l'IEC, amb cursos com els del Collège de France, donats per especialistes en actiu, de primera línia, i oberts a un públic general, des dels especialistes fins als simples curiosos.

Intentar aquesta comparació és alhora engrescador i dolorós. Pot estimular la imaginació per enriquir l'oferta de l'Institut, i ens fa veure, d'altra banda, fins a quin punt són punyents les nostres mancances en molts aspectes: tradició, riquesa, continuïtat, nivell, flexibilitat... Sigui com sigui, contemplar la gran sala Prat de la Riba plena de públic de les diverses universitats, amb conferencians d'anomenada mundial parlant de temes actualíssims, resultava engrescador i ens feia sentir la sensació d'una porta que s'obria, amb un llarg camí davant.

David Jou